

N:o 12.

Af Herr **Hessle**: Angående förändring af Kongl. Förordningen den 6 Augusti 1864 om hemmansklyfning och afsöndring af jord från hemman.

I Kongl. Förordningen den 6 Augusti 1864, som upplifvar hufvudsakliga innehållet af Kongl. Förordningen den 19 December 1827 om hemmansklyfning och afsöndring, tillägges egare af besuten hemmansdel rättighet att utlösa de obesutne. Denna rättighet, i och för sig stridande emot lagbunden, medborgerlig frihet, är numera onödig, sedan med besittning af hemmanen ej är, såsom i fordna tider var förhållandet, förknippad skyldighet att förse sig med stora förråd af naturapersedlar för att kunna hålla fri gästning och skjuts åt Konungens embetsmän och andre resande samt foder tillhanda åt Konungens hästar, så ock den sista lemningen af behovet att vara besuten upphört genom upphäfvandet af 1809 års Riksdagsordning, enligt hvilken för valbarhet till riksdagsman i bondeståndet erfordrades besutenhet. Obegränsad hemmansklyfning är en oafvislig nödvändighet, så vida man ej från jordbesittning och stadige hemvist vill utesluta en stor del af den befolkning, som med kroppsarbete måste sig försörja. Jag hemställer fördenskull, att sista mom. af 1 § och hela 2, 3, 4, 5 och 6 §§ i 1864 års Förordning måtte upphävas, samt att 1 Kap. således komme att innehålla blott en § så lydande:

alla under enskild eganderätt varande hemman, samt de krono- eller andra publika hemman, som under stadgad åborätt äro upplätta, med undantag, enligt särskilda föreskrifter, af dels lotshemman af krono- eller skattenatur och dels de skattehemman, hvilka enligt Kongl. Kungörelsen den 4 Februari 1811 äro oskiljaktige från bruk, hvarunder de lyda, få klyfvas till hvad hemmantal som helst; och må jemväl i afhandling om öfverlåtelse af utklufven hemmansdel, dess läge och gränсор inom stamhemmanet bestämmas samt mantalet derefter uträknas. Den uträkning skall af Konungens Befallningshafvande prövas och fastställas.

Söker någon lagfart, innan så förfaret är som ofvan sägs, hvile sådan ansökning till dess bevis om fastställelse å den utklufna hemmansdelens mantal företes, och lägge Rätten sökanden tid före att det fullgöra, vid äfventyr att ansökningen annars förfaller.

Såsom

Såsom följd häraf måste 5 § i 1 Kap. af Kongl. Skiftesstadgan den 4 Maj 1827 upphävas, hvarom jag särskild motion afgifvit.

Öfvergående till stadgandena i 2 Kap. af 1864 års åberopade förordning, som handlar om afsöndring, så enär obegränsad hemmansklyfning bör vara tillåten, förefinnes ej något behof af afsöndring under full eganderätt för all tid i andra fall, än som uppräknas i 15 §.

Genom afsöndring af jord för alltid har en folkklass uppstått, som, utan något omedelbart åliggande till Staten och oberoende af all framtida jordbeskattning samt utan talan i flera frågor af allmän beskaffenhet, befinner sig till Staten i en skel och oegentlig ställning, hvilken, der denna klass blefve talrik, hvartill anledning ej saknas, kunde medföra fara för det allmänna. Den är ock skadlig för ett rätt ordnad jordbruk på stamhemmanet samt åstadkommer ej sällan misshällighet emellan den afsöndrade lägenhetens innehafvare och egaren af bolbyn. Sådana afsöndringar tillkomma förnämligast, der hemman eges af en värdslös åbo, som utan beräkning på hemmanets bestånd i framtiden, för ögonblickligt afhjelpande af trängande penningebehof emot konstant belopp öfverlåter en del af sin jord. Ligger hemman i sådan hand inom skogsbygd, får afsöndringstagaren vanligen sig anvisad en park, deri han skyndsamt afbränner skogen och utsuger marken så, att den under flera mansåldrar ej kan bära antingen skog eller andra vexter. I öfverlåtelseafhandlingen betingas jemväl ofta åt lägenhetsinnehafvaren rättighet till mulbete å bolbyns oafhända mark samt andra servituter, som inskränka hemmansåbons eganderätt, hvilket ock till bolbyns försvagande bidrager. I allmänhet vidlåda afhandlingar om afsöndring det fel, att de, författade af personer, som sakna språkkunskap och erforderlig insigt, ej innehålla rediga bestämmelser af de afhandlandes ömsesidiga rättigheter och skyldigheter, hvarigenom dessa afhandlingar gifva rum för kostsamma rättegångar af mångahanda beskaffenhet. Detta fel torde dock, utan lagstiftningens mellankomst, kunna blifva afhulpet genom allännare spridd folkbildning. Dessutom har flerstädes händt, att, fastän i förordningen stadgas, att viss afgäld å den afsöndrade lägenheten skall af Konungens Befallningshafvande bestämmas och i Kronans jordebok anteckning derom ske, sådant dock ganska ofta underlåtes, men att ej dessmindre med öfverlåtelsen blifvit lagfaret. Härigenom vållas oordning i kameralt afseende och att vid uppläggning af fastighetsbok vid Underrätt, derå lagstiftande magtens uppmärksamhet lærer snart tagas starkt i anspråk, flera afsöndringar under eganderätt, som af inteckningsprotokollen ej uppenbaras, blifva förbigångne, hvaraf vidare följer, att, om lägenhetsinnehafvares eganderätt ändå skulle varda bibehållen, osäkerhet i eganderätt till stamhemmanen samt i pant- och nyttjanderätt blefve ett fortfarande ondt till stor skada för realkrediten. Någon vill

nemligen ej taga pant i en egendom, der egaren deraf ej kan förebbringa tillförlitliga bevis om egendomens för ögonen liggande ostyckade område.

Huruledes den sistomnämnda olägenheten skall afhjelpas utgör emellertid föremål för en särskild förordning, som ej må sammanblandas med stadgandena i den nu ifrågavarande.

Jag föranlåtes häraf hemställa att 2 Kapitlet i 1864 års förordning måtte omarbetas, och har jag äran till dess förändrade innehåll afgifva följande förslag.

2, 3, 4 och 5 mom. i 7 §, samt hela 9, 10, 12, 13, 16 och 18 §§ skulle, under annan nummerordning för §:ne, bibehållas, samt 14 § upphävas, men öfriga stadgandena erhålla efterskrifna lydelse:

7 § (i nya förordningen den 2:dra.)

Mom. 1. Egare af hemman eller lägenhet hafve rätt att af dess egoområde, med de vilkor och undantag, som här nedanför sägs, till en eller flere upplåta jord till besittning på viss tid, dock ej öfver femtio år, eller ock till besittning på lifstid af person som till är, då upplåtelsen sker.

8 § (i nya förordningen den 3:dje) oförändrad med uteslutande af orden: »under full eganderätt».

11 § (i nya förordningen den 6:te) deri tillägges detta mom.:

Vill innehafvare af hemman eller lägenhet derifrån afsöndrad jord återvinna på den grund, att den sednares innehafvare utan den förstnämndes tillstånd på annan jorden öfverlätit, bör han inom natt och år, efter det han en sådan öfverlåtelse veta fick, talan om återvinning instämna. Försummas det, anses han hafva den öfverlåtelse tillåtit, och ege ej talan emot den, som jorden då besitter.

15 § (i nya förordningen 9:de §)

Mom. 1. Vill någon från hemman eller lägenhet afsöndra vattenfall eller fiske, hafve der rätt till, vare sig för alltid under full eganderätt eller till besittning å viss tid eller lifstid efter hvad derom sägs i 2 § mom. 1 och med vilkor att viss årlig afgäld derå lägges.

Mom. 2. Afsöndras tillika jord, åsättes den mantal, hvarmed förenas den afgäld, som å vattenfallet eller fisket varder lagd.

17 § (i nya förordningen 11:te §.)

Mom. 1. Behålles oförändradt.

Mom. 2. Kan den, som lagfart eller inteckning söker, ej genast förete bevis att afgäld å den afsöndrade jorden eller lägenheten blifvit af Konungens Befallningshafvande fastställd, förfares med sådan ansökning, såsom i 1 Kap. häröfvan sägs.

Öfriga mom. tecknade under N:o 3 och 4 bibehållas.
19 § (i nya förordningen 13:de §.)

Mom. 1. Är af jord, som till afsöndring efter förra författningar, tillåten varit, större andel, än som svarar emot en tiondedel eller, der jorden är af säteri, rå och rörs eller insockne natur, en femtedel af hemmanets egovidd för alltid afsöndrad utan behörigt tillstånd, och vill innehafvaren, då klander derå af vederbörande väckes, hela den jord behålla emot åtagande af andel i mantal och ränta, i förhållande till hemmanets egovidd, hafve der rätt till.

Mom. 2, 3 och 4 bibehållas.

20 § (i nya förordningen 14:de §.)

Mom. 1. Tvister angående afsöndring af jord eller lägenhet från hemman, ehvad de äro af krono, skatte eller frälse natur, skola vid allmän underrätt upptagas och i den för tvistemål stadgade ordning fullföljas.

Mom. 2 bibehålles med förändring af §§:nes nummer.

För Stora Kopparbergs Län gälle hvad derom finnes särskildt stadgadt.

Stockholm den 23 Januari 1867.

B. W. Hessle.

N:o 13.

Af Herr Hessle: Angående upphäfvande af 5:te § 1 Kap. i Skiftesstadgan af den 4 Maj 1827.

I sammanhang med och såsom följd af min motion angående upphäfvande af Kongl. Förordningen den 6 Augusti 1864 om hemmans klyfning och